

Posudek na rigorosní práci
Jiřího KNOTKA
Zahrada v islámské kultuře
(Posudek vedoucího práce)

Zahrady, a z nich pak zvláště zahrady sloužící odpočinku a reprezentaci, stejně jako díla pojednávající o vytváření, obohacování, užívání a údržbě zahrad, o hortikultuře, jsou častým a oblíbeným thematem odborných publikací stejně jako publikací, které si všímají odrazu zahrad v některé oblasti kultury, v daném případě kultury islámu.

Autor předkládané rigorosní práce pojal své thema však šířeji, než bývá obvyklé. Pojednává o zahradách jako o mnohostranném kulturotvorném fenoménu pevně spjatým se samými počátky islámu.

Zahradou je totiž božský ráj - džanna - a zahrada byla trvale spojena s touto rajskou představou, a člověkem vytvářená zahrada jakoby byla pokusem tento božský ráj přiblížit člověku již na tomto světě - jedno ze slov pro ni je džunajna - malý ráj.

Hlavní cíle, na které se autor ve své práci rozhodl orientovat, formuloval v úvodní kapitole (s. 1-4). Jednak postihnout odraz kulturnosti prostředí ve vytváření zahrad jako chráněném člověkem zformovaném výseku přírody, v jejich místních a časových danostech. Druhým cílem bylo posoudit oprávněnost termínu "islámská zahrada" používaného pro zahrady v muslimském světě. Třetím cílem pak, a to především, bylo seznámit s působením zahradní tematiky jako významnou součástí hmotné kultury a literatury.

Při určení zahrady jako součásti muslimské kultury vychází autor z koranických veršů hovořících o ráji, a tento velice podrobný a cenný rozbor tvoří první úsek druhé kapitoly (s. 5-25). Tento rozbor doplňuje cenným shrnutím lidových představ o ráji a také porovnává muslimské/arabské/beduínské vidění ráje s obrazem rajských zahrad v biblickém Starém Zákoně a zmiňuje také souvislost představ o ráji danými přírodními a existenčními podmínkami.

Další dvě kapitoly, třetí a čtvrtá, jsou vyhrazeny třetímu cíli, kterému autor věnuje velikou pozornost, totiž odrazu zahrad a jejich rostlinám v literatuře a hmotné kultuře. Třetí dosti rozsáhlá kapitola (s. 26-49) pojednává o využití zahradních prvků v poezii a umělecké próze a v symbolické řeči poezie súfíjské. Svůj výklad autor dokládá a doprovází bohatým souborem vlastních překladů poetických a prozaických textů vybraných z překladů v odborné literatuře. Samostatná část je věnována také odborné zahradnické literatuře.

Následující kapitola čtvrtá pak se věnuje využití zahradních a rostlinných motivů v uměleckých řemeslech, zvláště keramice, textiliích, knižním umění (S. 57-71).

Významnou a nejobsáhlejší kapitolou je obsáhlá kapitola šestá (s. 72-111), zachycující charakteristické znaky zahradní architektury v jednotlivých zemích či širších regionech - Íránu, Anatolii, severních oblastech Afriky, Sicilii, Pyrenejském a také Arabském poloostrově a v Indii.

Důležitou složkou zahrad byla nezbytně voda. Byla bezpodmínečnou podmínkou vzniku a údržby zahrady a byla také zajímavou složkou estetickou - zrakovou a sluchovou. Této problematice věnoval autor kapitolu šestou (s. 112-120). Hovoří zde nejen o užití vody k údržbě zahrady, nýbrž také o estetickém účinku vody v prostředí zahrad - vody stojaté, čeržené, tekoucí, tryskající.

V poslední, sedmé kapitole (s. 121-131) věnoval autor svoji pozornost symbolice, se kterou je možno se v zahradách setkat, nebo kterou v sobě zahrada mohla obsahovat - s číselnou symbolikou, symbolikou rozvržení zahrady, s jejím protikladem vůči divoké přírodě, rostlinami či vodou jako symboly, a zahradou jako symbolem moci.

V závěru dochází autor k mínění, zahrady v muslimském kulturním prostředí nemají nějaký specifický s islámskou koncepcí světa související charakter, takže by bylo možno hovořit o islámských zahradách. Tento pojem autor odmítá jako nepřesný a je ochoten přijmout jej jenom jako pojmenování pro zahrady vytvořené na území obývaném muslimy.

Práci doprovází obsáhlý seznam použité literatury (65 titulů) a obsáhlá obrazová příloha s ukázkami využití rostlinných motivů na památkách hmotné kultury a ukázkami podoby existujících historických zahrad a rekonstrukcí zahrad zaniklých a zasazení architektonických prvků do zahradního celku (celkem 121 obrazů).

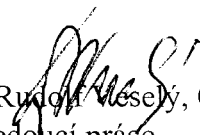
Práci vypracoval autor samostatně podle vlastního záměru a ve vlastním rozvržení její látky. Nepochybně svůj záměr splnil a podle mého názoru s plným zdarem.

Rozvržení je logické a přitom svojí rozsáhlostí náročné na zdařilé zvládnutí. Zpracování jednotlivých problémových okruhů je mnohostranné a přitom systematické. Výklad je stručný a výstižný, využívající náležitě informační zdroje. Po stránce formální je práce bez chyb. Zvláště je třeba s hlediska českého jazyka vyzdvihnout zdařilé překlady (a v řadě případů přebásnění) literárních ukázek v kap. třetí.

Závěrem mohu konstatovat, že autor vypracováním této studie prokázal schopnost zvládnout a vyložit žádoucím způsobem obtížnou složitou látku, zvládnout a využít pro tento účel rozsáhlý informační materiál a řádně jej zdokumentovat v poznámkovém aparátu. Tím v plné míře splnil požadavky kladené na rigorosní práci.

Proto doporučuji předloženou práci učinit předmětem její obhajoby.

V Praze dne 20. října 2008.

Prof. dr. Rudolf Veselý, CSc.,
vedoucí práce